

Motion till riksdagen 2019/20:3601

av **Amineh Kakabaveh (-)**

med anledning av prop. 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.

En ekonomisk politik för folket och framtiden

Följdmotion till 2020 års ekonomiska vårproposition (prop. 2019/20:100) av Amineh Kakabaveh (-)

1 Coronakrisen – början på en ny era i den ekonomiska politiken

Vi står i mitt i vad som förmodligen är den allvarligaste kris som vårt folk och vårt samhälle har mött sedan andra världskriget. Coronaviruset drar som en stormvind över Sverige och världen. Den murkna nyliberala samhällsordningens oduglighet och folkfiendlighet kan nu tydligt ses av alla. De nyliberala dogmerna – om budgetbalans, förbud mot statsstöd, privatiseringar – visar sig, när det verkligen gäller, inte kunna försvaras. Vi ser tydligt hur skör och instabil kapitalismen är, inte bara i Sverige utan över hela världen. Det internationella kapitalets institutioner – EU, IMF, Världsbanken – klarar inte av att hålla systemet under armarna när det blåser. Näringslivet, det privata kapitalet, som om det bara tilläts reglera sig självt skulle ge oss välstånd och ekonomisk tillväxt, ropar nu på hjälp från det offentliga. Samma näringsliv visar sig inte kunna infria sina förpliktelser att tillhandahålla medicin och sjukvårdsmateriel, och det fortsätter samtidigt att dela ut profiter till ägarna. Det som sades vara den närande sektorn visar sig nu vara den tärande. Det som sades vara den tärande sektorn visar sig nu vara den bärande.

När stormen nu drar fram, då avslöjas bluffen. Den nyliberala ekonomiska politiken är inte nödvändig, det är inte ”den enda vägens politik”. Den politiken står i vägen. Den ska bort, inte bara tillfälligt, under krisen, utan för gott. Nu gäller det att fullständigt och permanent omorientera den ekonomiska politiken mot full sysselsättning och offensiv välfärdspolitik. Vi ska nu styra Sverige mot målen om arbete, trygghet och bostäder åt alla.

2 Frukten och hopplöshet i coronakrisens spår

Läget i den svenska ekonomin är mycket dystert. En våg av varsel och konkurser sköljer över landet. Fram till den 29 mars hade under den månaden 36 800 personer varsplats om uppsägning, vilket är det högsta varseltal som Arbetsförmedlingen någonsin har sett under en enskild månad. Konkurserna ökade redan i mars med 9 procent men har redan mer än fördubblats i restaurangbranschen och inom transportnäringen. Konjunkturinstitutet spår att arbetslösheten kommer att stiga till 8,7 procent i år och ännu högre, till 8,9 procent, år 2021. Regeringen spår i den ekonomiska vårpropositionen att arbetslösheten i år kommer att stiga till 9 procent och förbli på den nivån nästa år. Finansministern menar att arbetslösheten kan komma att stiga ännu mer, till omkring 11 procent. När det gäller den svenska ekonomin som helhet spår Konjunkturinstitutet att bruttonationalprodukten kommer att krympa med 6 procent under detta kvartal, andra kvartalet 2020, och med 3,2 procent sett över hela året 2020. Regeringen räknar med ett fall i BNP om 4 procent i år, följt av en återhämtning 2021 då BNP väntas växa med 3,5 procent.

Bakom detta torra siffermaterial döljer sig en våg av förtvivlan och otrygghet. Många människors tillvaro skakar i sina grundvalar. Det är skrämmande frågor som nu tränger sig på. Har jag något jobb så att jag kan försörja mig och min familj? Får jag någon ersättning om jag blir arbetslös, och i så fall hur länge? Kommer jag att förlora allt om det blir konkurs? Har jag råd att bo kvar?

Krisen hotar att slå sönder familjer och rycka undan tryggheten för tiotusentals barn, vars barndom för alltid kommer att präglas av den ekonomiska käftsmäll som deras föräldrar nu står inför. Tiotusentals unga, som nu står i begrepp att lämna gymnasier, högskolor och universitet, kommer inte att kunna slå sig in på en stenhård arbetsmarknad, där arbetsgivare kan välja och vraka mellan ett överflöd av desperata arbetsökande. De som ratas i det urvalet kommer att stå inför en sämre inkomstutveckling, inte bara nu utan under hela deras yrkesliv.

Man önskar också att man kunde säga att coronakrisen stötte på ett Sverige som stod väl rustat att möta den. Tyvärr är det närmast motsatsen som är fallet. Redan innan coronaviruset nådde vårt land hade vi bostadslösa pensionärer och barnfamiljer till följd av den havererade, avreglerade bostadsmarknaden. Redan före coronakrisen gick sjukvården på knäna till följd av underbemanning och nedskärningar. Redan före pandemin hade vi massarbetslöshet, särskilt bland unga och utrikes födda. Redan före pandemin gjordes omfattande besparingar i skolor, förskolor och äldreomsorg runt om i kommunerna och regionerna. Redan före coronakrisen saknades mediciner på de privatiserade apoteken. Redan före smittspridningen var pensionärerna en riskgrupp, för fattigdom, till följd av regeringens och de borgerliga partiernas politik på

pensionsområdet. Vi kan inte fortsätta att vanvårda vårt land på detta sätt. Nu är det dags att slå in på en ny väg. Nu är det dags för en ny ekonomisk politik.

3 Åtstrammingskontraktet ska rivas – dags för offensiv ekonomisk politik

En total nyliberal konsensus råder i riksdagen. Den ekonomiska politiken ska bygga på åtstramningar och nedskärningar. Alla riksdagspartier vill att statsbudgeten ska gå med överskott. Staten och resten av den offentliga sektorn ska dra in mer pengar än den gör av med. De allra flesta riksdagspartierna står bakom den finanspolitiska överenskommelsen (det finanspolitiska ramverket). Enligt det ramverket ska budgetöverskottet uppgå till 0,33 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Endast Sverigedemokraterna, den s.k. oppositionen, skiljer ut sig, men på fel sätt. SD vill att överskottet, och därmed åtstramningarna, ska vara ännu större och motsvara 1 procent av BNP.

Ett åtstrammingskontrakt är alltså skrivet, som alla inblandade håller sig till. För att uppfylla kontraktet har det ”sparats i ladorna”, och samhällsbygget har fått förfalla. Vi lever nu i krisen med konsekvenserna.

Åtstrammingskontraktet vilar förstås på en nyliberal grundtanke, att statens och det offentligas roll i ekonomin ska begränsas och det privata kapitalet ges utrymme att skapa tillväxt och välstånd. Det förs sedan en debatt mellan de partier som står bakom det finanspolitiska ramverket om hur mycket eller lite som ska omfördelas från vinnarna till förlorarna. I grunden är ekonomin till för att privatkapitalet, näringslivet, ska kunna generera vinster, inte för folkets väl och ve.

Som socialist står jag i total opposition till det finanspolitiska ramverket och den nyliberala ideologi som är dess grundval. Ekonomin finns till för folket, inte tvärtom. Den ska tjäna folket, inte privatkapitalet. Folkets väl går före storfinansens, som Socialdemokraterna uttryckte saken en gång för länge sedan.

Därför är det nu dags att övergå till en offensiv ekonomisk politik för arbete, trygghet och bostäder åt alla. Åtstrammingskontraktet, den finanspolitiska överenskommelsen, ska nu rivas. För alltid. Åtstrammingsregimen ska inte återupprättas efter denna kris. Kravet på överskott i de offentliga finanserna ska slopas, liksom kravet på begränsning av statsskulden.

Den ekonomiska politiken ska orienteras mot full sysselsättning av alla produktivkrafter. Statsbudgeten ska tillåtas gå med så stora underskott att det målet nås. Nu, under krisen, kommer det att krävas mycket stora underskott för att kompensera för den stora och snabba nedgången i privat sektor. Sett över en lite längre tidshorisont, bortom den nuvarande krisens akuta fas, kan underskotten förmodligen minska i storlek. Dock får vi förvänta oss att betydande budgetunderskott kommer att behövas under lång tid, med tanke på hur långt ifrån fullt resursutnyttjande Sverige i dag står. I arbetskraftsundersökningarna för februari 2020, dvs. redan vid tiden före coronakrisens utbrott, motsvarade det outnyttjade arbetskraftsutbudet (dvs. arbetslösa, undersysselsatta och latent arbetssökande) 510 000 heltidsarbeten.

Ledordet är alltså full sysselsättning. När vi ser att alla de som kan arbeta också gör det, och att alla andra tillgängliga resurser nyttjas fullt ut, då bör statens utgifter inte ytterligare driva på efterfrågan, eftersom det riskerar att leda till önskad inflation. Det

är i verkligheten vi ska hämta vägledning för hur finanspolitiken ska skötas. Godtyckliga mål för budgetunderskott och statskund – som de som finns i det finanspolitiska ramverket och i EU-fördraget – ska avvisas helt, som de uttryck för uttjänt nyliberal normpolitik de är.

Arbete åt alla, full sysselsättning. Det ska vara målet för den ekonomiska politiken.

4 Arbete åt alla

Rätten till arbete ska nu garanteras. Arbetslösheten ska bort, så långt det över huvudet taget är praktiskt möjligt. Det ska nu bli slut på 30 år av massarbetslöshet, ett slöseri med samhällets resurser och människors liv och förmågor som helt enkelt inte kan tolereras.

Det är, som sagt, dags att övergå till en politik som ger arbete åt alla. Full sysselsättning ska, som anges i avsnitt 3, vara det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Alla som vill och kan ska ha ett arbete, ett heltidsarbete med en lön som ger en trygg och anständig tillvaro. En ny offensiv finanspolitik enligt vad som anges i avsnitt 3 är förmodligen i de flesta lägen tillräcklig för att nå målet om full sysselsättning, även om det inte kommer att ske över en natt utan vara en process som löper över ett antal år. Som komplement till den offensiva finanspolitiken bör dock ett program för offentliga beredskapsarbeten inrättas – ett sysselsättningsprogram inom offentlig sektor där alla de som inte har kunnat hitta ett arbete på annat håll ska erbjudas anställning, fast sådan på heltid till en avtalsenlig lön. På så sätt säkerställs att den fulla sysselsättningen blir bestående över tiden och över konjunktursvängningarna. Arbetslöshet i delar av landet kan då under perioder av strukturomvandling mötas med en aktiv, riktad sysselsättningspolitik. Det ska inte ske någon utarmning eller formlig nedläggning av hela landsändar, som varit fallet under de senaste årtiondena av nyliberal ekonomisk politik.

Kostnaderna för det allmänna sysselsättningsprogrammet kommer att variera över tiden. I ett sämre konjunkturläge kommer fler att få sitt uppehälle från det. I ett bättre konjunkturläge kommer det att vara färre. Inrättandet av ett offentligt sysselsättningsprogram kommer att spara pengar genom ett minskat behov av a-kassa och annat offentligt stöd. Behovet av många gånger meningslös och förnedrande arbetslöshetsförvaltning (fas 3, arbetslivsutveckling, plusjobb, instegsjobb, nystartsjobb, jobb- och utvecklingsgarantin) försvinner. En mängd samhällsnyttigt arbete kommer att bli utfört som annars inte skulle bli det. De som arbetar inom det allmänna sysselsättningsprogrammet får kompetens och arbetslivserfarenhet, i stället för att i arbetslösheten tappa vanan att arbeta och se sin kompetens urholkas. Arbetslöshetens alla negativa sociala följdverkningar (psykisk och fysisk ohälsa, missbruk, ökad kriminalitet) faller därmed bort – både rent mänskligt och som upphov till kostnader för det offentliga. Vi har råd att sätta folket i arbete. Vi har däremot inte längre råd att avstå från det.

Arbete åt alla är en jämställdhetsfråga. Den nu förda arbetslöshetspolitiken slår hårt mot kvinnor. Särskilt undersysselsättningen, ofrivillig deltid, är något som kvinnor är särskilt drabbade av. Dagens politik är också ett oförlåtligt slöseri med resurser. Om kvinnor arbetade heltid i samma utsträckning som män skulle Sveriges BNP öka med cirka 500 miljarder kronor per år. Om utrikes födda kvinnor arbetade i samma utsträckning som inrikes födda kvinnor skulle de offentliga finanserna stärkas med 37

miljarder kronor. Den fulla sysselsättningen och det allmänna sysselsättningsprogrammet kommer att göra slut på detta slöseri. Det kommer också att göra konkret skillnad i kvinnors liv och göra Sverige till ett mer jämställt samhälle.

Rätten till arbete är också en integrationsfråga. Arbetslösheten bland utrikes födda är mer än tre gånger så hög som bland inrikes födda. När vi går mot full sysselsättning är detta därför en samhällsförändring som kommer att särskilt gynna de utrikes födda.

Att bekämpa och undanröja arbetslösheten är även en ungdomsfråga. Regeringens arbetslöshetspolitik slår särskilt hårt mot de unga och gör deras inträde på arbetsmarknaden till en rå huggsexa om få, otrygga jobb som inte erbjuder någon fast eller tillräcklig försörjning. Detta bryter ned våra unga, som ju är vår framtid. Full sysselsättning är vad våra unga förtjänar. Den fulla sysselsättningen kommer att innebära sotsdöden för det moderna daglönarsystemet, den s.k. gigeekonomin, dit ungdomen i dag många gånger hänvisas. Om man inte som arbetsgivare kan erbjuda en trygg och fast anställning till god, avtalsenlig lön, då har man ingen framtid på svensk arbetsmarknad.

Full sysselsättning är också en central maktfråga på arbetsmarknaden. I dag kan krav på högre löner och bättre arbetsvillkor motas med hotet om arbetslöshet. Om du inte går med på lägre lön och sämre villkor så blir du av med jobbet. Det hotet är verkningsfullt i dag, när vi har massarbetslöshet. Om vi däremot har full sysselsättning, och det alltid finns ett nytt arbete att gå till om man blir av med det man har, då tappar hotet om arbetslöshet sin kraft. Och då har arbetarnas ställning stärkts.

När alla genom en politik för full sysselsättning får arbete, och får bidra till samhällsbygget, då kan vi också fortsätta förkortningen av arbetstiden, en frigörelseprocess som alltför länge har tillåtits stå stilla. Steg för steg, i en takt som säkerställer personalförsörjningen inom de samhällsbärande sektorerna, ska arbetstiden förkortas. Målet ska nu ställas upp att en arbetsvecka inte ska vara längre än 30 timmar. Timme för timme ska människor ges mer tid att leva sina liv. Denna process ska inte få avstanna igen. I takt med att produktiviteten i ekonomin stegras kan arbetstiden förkortas ytterligare.

Mot den politik som beskrivs i detta avsnitt står otrygghetens, ofrihetens och ofärdens politik. Den arbetsmarknadspolitik som återfinns i regeringens och dess samarbetspartiers januariprogram: uppluckrad arbetsrätt, slopade turordningsregler, söndertrasande av anställningstryggheten. Den politiken är en skam för Sverige. Den bygger på en lögn, att otrygghet skapar arbetstillfällen. Den politiken ska nu avvisas helt och förpassas till historiens avskrädeshög. Ingen del av arbetarrörelsen, ingen fackligt förtroendevald ska ta i den politiken med tång. Den som gör det får stå med skammen av att ha svikit när det verkligen gällde.

Arbete åt alla, full sysselsättning och förkortad arbetstid. Detta är en politik för folkets framtid, för folkets väl.

5 Bostad åt alla

Rätten till en bostad ska nu garanteras. Bostaden är social rättighet, inte en handelsvara eller en källa till profiter för privatkapitalet. En god bostad till en rimlig hyra är något som ska komma alla till del. Bostadslösheten är en skamfläck som ska tvättas bort. Vi ska inte behöva läsa i nyheterna om barnfamiljer som flyttar runt på vandrarhem eftersom de inte kan hitta någon bostad eller om pensionärer som lever på gatan efter ett

långt yrkesliv. Bostadsförsörjningen är ett ansvar för samhället och för staten. Det är nu dags att åter ta det ansvaret.

När vi överger den åtstramande nyliberala finanspolitiken (se avsnitt 3) så har vi plötsligt råd med omfattande offentliga investeringar i bostadssektorn. En del av det statsfinansiella utrymme som skapas när det finanspolitiska ramverket överges ska användas till sådana investeringar. Hyresgästföreningens krav om minst 200 000 nya hyresrätter fram till 2025 är ett minimum. På lite längre sikt behöver Sverige ett nytt miljonprogram. Sveriges befolkning har ökat kraftigt under senare år, utan att bostadsbyggandet har hängt med. Nu måste vi komma ifatt.

Allmännyttan ska rustas upp, och en stor nyproduktion ska ske av allmännyttiga hyresrätter. Ett statligt bygg- och bostadsbolag ska inrättas. Även kommunerna ska ges incitament att skapa egna byggbolag. Vi kan inte förlita oss på att privatkapitalet, ens med offentlig finansiering, kommer att förse oss med det antal bostäder som behövs. Det finns också starka oligopol-tendenser inom byggsektorn som behöver motas.

Inom bostadsproduktionen kommer naturligtvis också många nya jobb att skapas. Därför blir en ny bostadspolitik också ett sätt att uppnå och bibehålla den fulla sysselsättningen och rätten till arbete (se avsnitt 4). Utbyggnadstakten i bostadssektorn måste dock anpassas till resursutnyttjandet i ekonomin. När målsättningen om full sysselsättning har uppnåtts (se avsnitt 3) kan det uppkomma situationer då det inte finns reala resurser att tillgå för att ytterligare öka bostadsproduktionen. Då kommer det att krävas utbildningsinsatser, planering och produktivitetshöjningar för att komma till rätta med resursbristen.

Rätten till en bostad är en jämställdhetsfråga. Den rådande bostadsbristen gör det svårt för kvinnor som separerar att hitta en ny bostad. När vi säkerställer att det finns trygga och bra hyresbostäder så främjar vi därigenom kvinnors frihet och oberoende.

Bostadsfrågan är en integrationsfråga. Utrikes födda och de med utländsk bakgrund är betydligt hårdare drabbade än befolkningen i allmänhet av trångboddhet och bostadsbrist. En fungerande bostadsförsörjning är därför något som kommer att ha särskild betydelse för utrikes födda och dem med utländsk bakgrund.

Rätten till en bostad är också en helt central ungdomsfråga. I dag finns, enligt Hyresgästföreningens beräkningar, ca 238 000 unga i åldern 20–27 år som bor hemma hos sina föräldrar trots att de hellre skulle vilja bo på annat sätt. Dessa unga är Sveriges framtid. De behöver komma igång med sitt vuxenliv, bli oberoende av sina föräldrar, arbeta, studera, bilda familj. Den passiva, nyliberala bostadspolitik som förs av regeringen liksom den har förts av alla andra regeringar de senaste 30 åren, den förstärker tvärtom dessa ungas beroende av föräldrarna och försenar deras inträde i vuxenlivet. När vi ger de unga rätten till en bostad så hjälper vi dem att öppna dörren till sin – och vår – framtid.

Hyrorna på den svenska bostadsmarknaden ska vara rimliga och hårt reglerade. Alla förslag om marknadshyror ska kategoriskt förkastas. Regeringens planerade nyliberala reformer av hyressättningen ska stoppas. Besittningsskyddet – rätten att bo kvar, att känna sig trygg i sitt hem – det ska försvaras kompromisslöst. Ockret och utsugningen ska bort från bostadsmarknaden. Om man inte som hyresvärd kan erbjuda en god bostad till en rimlig hyra, då har man ingen framtid på svensk bostadsmarknad.

6 God sjukvård, skola och omsorg åt alla

Coronakrisen visar oss vilka som är de verkliga samhällsbärarna. Det är de som arbetar inom vård, skola och omsorg. De är de, inte Jacob och Marcus Wallenberg, som stöder och bär oss i denna svåra tid. Detta ska också synas i hur Sverige som samhälle väljer att agera. Från och med nu är nedskärningarnas tid förbi. Nu ska välfärden byggas ut. Detta har vi plötsligt råd med när vi överger åtstramningsdoktrinen i det finanspolitiska ramverket. Välfärdspolitiken ska vara sådan att vi kan säga att vi ger trygghet åt alla. Konkret innebär detta att statsbidragen till kommunerna nu stegvis ska öka så att dessa välfärdspolitiska mål nås.

Coronakrisen sätter bristerna inom sjukvården i blyxtbelysning. Den nyliberala politiken under de senaste årtiondena har tagit från oss den trygghet det innebär att ha en väl fungerande sjukvårdssektor. I den hårt nedskurna sjukvården saknas till och med ordentlig skyddsutrustning åt personalen. Underbetalda och överbelastade medarbetare springer mellan patienterna. Sjukskrivningarna inom vårddyrkena har ökat. Sjukvården ska nu rustas upp och stå stark och redo att sörja för oss när vi behöver den. Standarden inom svensk sjukvård ska inte bara bibehållas, den ska höjas. En lärdom från coronakrisen är också att det måste finnas en viss överkapacitet i sjukvården, en beredskap för att vårdbehov snabbt kan stiga. Som ett första steg ska vi tillbaka till de bemanningsnivåer som rådde inom sjukvården före 90-talskrisen, vilket också är ett led i att uppnå målet om full sysselsättning (se avsnitt 3 och 4). Utbildning och forskning inom medicin ska ges ökade resurser. Utrustning, sjukvårdsbyggnader och it-system ska hålla högsta internationella klass.

Arbetsvillkoren och arbetsmiljön inom sjukvården ska förbättras radikalt, genom ökad bemanning men även genom andra åtgärder. Annars kommer vi inte att kunna rekrytera och behålla den arbetskraft som krävs för sjukvårdens återupprustning. Förkortad arbetstid (se avsnitt 4) är en annan del av förbättringen av sjukvårdspersonalens arbetsvillkor.

I krisen ser vi nu också tydligt att apoteksverksamhet inte lämpar sig som en vinstdrivande affärsverksamhet. Lagren gapar tomma. Samhället försörjs inte med nödvändiga läkemedel. All apoteksverksamhet ska därför övergå i offentlig regi.

Även inom barn- och äldreomsorg ska standarden höjas och stora satsningar göras, både genom ökad bemanning och på andra sätt. Svensk barnomsorg ska vara världsledande. Inom den ska barn från alla typer av bakgrunder mötas och tillsammans ges det bästa välkomnande ett samhälle kan ge sina minsta. Äldreomsorgen ska på motsvarande sätt ge våra gamla det goda omhändertagande som de förtjänar.

Ökad bemanning inom barn- och äldreomsorg är naturligtvis i första hand en fråga om kvaliteten i omsorgen och om god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor för dem som arbetar där. Men en upprustad barn- och äldreomsorg är också en del av den nya ekonomiska politik som nu ska föras. Satsningar på ökad bemanning i dessa sektorer bidrar till att uppnå målet om full sysselsättning (se avsnitt 3 och 4).

En välfungerande barn- och äldreomsorg underlättar också för många, framför allt kvinnor, att förvärvsarbeta. På så sätt är återuppbyggnaden av barn- och äldreomsorgen också en del av en jämställdhetspolitisk agenda.

Liksom satsningarna i bostadssektorn (se avsnitt 5) måste åtgärderna inom välfärdssektorn anpassas till resursutnyttjandet i ekonomin. För att bemanningen och kvaliteten ska kunna öka krävs att det finns utbildad personal, utrustning, byggnader

och annan infrastruktur. För att satsningarna ska kunna genomföras kommer det, liksom i bostadssektorn, att krävas utbildningsinsatser, planering och produktivitetshöjningar.

Den svenska skolan ska bli en institution i världsklass. Ökade resurser till skolan och mer personal där gör det möjligt att göra klasserna mindre. Utökade satsningar på läromedel och lokaler måste också göras.

Skolans uppdrag är centralt: att ge barnen den kunskap de behöver för att bli fullvärdiga samhällsmedborgare och att ge kunskaper och färdigheter som vi behöver i samhällsbygget (se avsnitt 9). Att detta uppdrag fullgörs är så avgörande för oss att skolan bör drivas i statlig regi. Alla måste tillförsäkras en likvärdig utbildning, och då är privat eller kommunalt huvudmannaskap inte någon lämplig ordning. Även sfi (svenska för invandrare) är en så viktig verksamhet, och så central för integrationen, att den bör drivas i statlig regi.

Som en del av förstatligandet av skolan ska de religiösa skolorna tas bort. År 2020 är det inte dogmer och vidskepelse som barnen behöver utan vetenskapligt baserad undervisning. Privatiseringen av skolorna och etablerandet av religiösa skolor har cementerat segregationen. Vi kan inte fortsätta att betala de religiösa skolorna för att upprätta könsapartheid och hedersnormer. Skolan ska i stället motverka segregationen, inte som religiösa skolor sortera människor efter tro och etnisk tillhörighet.

Vinstintresset ska bort ur välfärden som helhet, inte bara från skolan. Medborgarnas trygghet och bildning är ingenting som vare sig kan eller bör överlåtas på privatkapitalet, det har välfärdskapitalisterna gett oss otaliga bevis på under de senaste årtiondena. Detta är också en fråga om demokrati. När offentliga verksamheter såsom vården och skolan privatiseras så genomför man en avdemokratisering av samhället. När fler och fler samhällsbärande verksamheter drivs privat så finns det till slut ingenting kvar för folkvalda politiker att fatta beslut om, utom struntsaker som inte betyder något för samhällsutvecklingen. Samhällsutvecklingen sköts i stället av privata företag, vars ledstjärna är att maximera sina vinster.

Skolan, vården och omsorgen är till för folket, inte för storfinansen. Välfärdskapitalisterna har ingen framtid i Sverige.

7 Ekonomisk och social trygghet åt alla, i livets alla skiften

De sociala trygghetssystemen ska reformeras i grunden. Sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna ska ge trygghet i sjukdomens och motgångens stund. Den tryggheten ska också förhindra att den som är desperat går med på att sälja sin arbetskraft till underpris, dvs. att fattigdom och förtvivlan sätter press nedåt på löner och arbetsvillkor.

Med en ny ekonomisk politik kommer kostnaderna för de offentliga trygghetssystemen att bli mycket lägre än vad de är i dag. Med en ny expansiv finanspolitik enligt avsnitt 3 och när ett offentligt sysselsättningsprogram inrättas enligt avsnitt 4 så kommer betydligt färre att behöva utnyttja arbetslöshetsförsäkringen. De som ändå gör det kommer också att behöva förlita sig på försäkringen under kortare tid än i dag. Med bättre arbetsmiljö och kortare arbetstid så kommer färre att bli sjukskrivna, vilket kommer att minska kostnaderna för sjukförsäkringen.

Väl fungerande socialförsäkringar fyller en viktig funktion som automatiska stabilisatorer i samhällsekonomin. Om sjuka och arbetslösa genom socialförsäkringarna

får tillräckliga inkomster som de spenderar, så bidrar socialförsäkringarna därigenom till att upprätthålla efterfrågan i ekonomin och uppnå målet om full sysselsättning (se avsnitt 3).

En del av den sociala tryggheten är också en god, utbyggd socialtjänst som kan ge hjälp åt dem som behöver det. Samhällets skyddsnät ska bli mer finmaskigt och ta väsentligt bättre hand om dem som av olika skäl råkar illa ut. Socialtjänsten har en oerhört viktig roll att spela i det sammanhanget. Bland grupper som är starkt beroende av att socialtjänsten fungerar väl kan nämnas de som är utsatta för hedersförtryck samt missbrukare och barn till missbrukare. Dessa och andra utsatta grupper ska kunna lita på att samhället håller sin skyddande hand över dem genom socialtjänstens försorg. Resurser för att göra det ska aldrig saknas.

En politik för full sysselsättning och ett allmänt sysselsättningsprogram (se avsnitt 3 och 4) minskar radikalt behovet av försörjningsstöd som inkomstkälla. Därmed lättar trycket på socialtjänsten, som i högre grad kan ägna sig åt omsorgerna om dem som har särskilda behov (missbrukare, familjer i kris, hedersförtryckta osv.).

8 Goda och trygga pensioner åt alla

En god och trygg pension ska vara en självklarhet. Ingen ska behöva känna oro över att stå utan tillräcklig försörjning när man på ålderns höst har lämnat arbetslivet. Ord som fattigpensionär och pensionsångest, de ska aldrig behöva uttalas. Den skamliga politik som förs nu, som till och med i vissa fall tar ifrån de äldre maten på bordet och taket över huvudet, den ska nu begravas. Fattigdomskontraktet – den så kallade pensionsöverenskommelsen mellan S, M, C, L, KD och MP – det ska rivas. Ett nytt pensionssystem ska utformas.

Man vill inte tro att det är sant, men i dag har mer än var tionde svensk över 65 års ålder en inkomst som ligger under EU:s fattigdomsgräns på 12 100 kronor i månaden före skatt. En kris som den vi nu genomlever riskerar också att slå ytterligare mot pensionärernas försörjning genom den så kallade bromsen i pensionssystemet. När färre människor arbetar på grund av ökad arbetslöshet och inbetalningarna till pensionssystemet minskar, då kan bromsen slå till och minska pensionsutbetalningarna. Om bromsen slår till nu så kan vi alltså räkna med att coronakrisen spär på pensionärsfattigdomen än mer.

De allmänna pensionerna ska nu höjas kraftigt. Ingen ska vara fattig för att man är pensionär. Utgångspunkten ska vara att pensionen ska motsvara 80 procent av slutlönen. Särskilda satsningar ska riktas mot dem som i dag har allra lägst pensioner.

En sådan reform av pensionssystemet som beskrivs här kommer att initialt öka kostnaderna för staten, det är sant. Men man ska inte se snävt på de medel som utbetalas som pensioner. När pensionärerna i de breda folklagren får en rimlig pension så spenderar de den. Detta bidrar till att öka efterfrågan i samhällsekonomin. På så sätt medverkar de höjda pensionerna till att uppnå målet om full sysselsättning (se avsnitt 3). En stor del av de höjda pensionerna återvänder också till staten som ökade skatteintäkter. Om vi utformar pensionssystemet rätt, och tar bort den så kallade bromsen, blir pensionerna oberoende av konjunktursvängningarna och fungerar då i en konjunkturdgång som en automatisk stabilisator, en källa till efterfrågan som håller ekonomin

uppe. Bromsen fungerar tvärtom, tar bort efterfrågan i samhällsekonomin när den som bäst behövs, och förstärker därmed den ekonomiska nedgången.

Det dysfunktionella premiepensionssystemet ska avvecklas. Det har visat sig endast gynna finanskapitalet, inte pensionärerna. Allmänna pensioner ska inte alstra ytterligare spekulation på börsen.

Goda pensioner är en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna. De allra flesta fattigpensionärerna är kvinnor. Kvinnor får många gånger betala väldigt dyrt som pensionärer för att de har tagit ett större ansvar för barn och familj än män, tvingats till ofrivillig deltid och arbetat inom underbetalda yrken inom vård, skola och omsorg. Denna orättvisa ska vi nu råda bot på. Kvinnors pensioner ska successivt höjas och föras upp i nivå med mäns.

9 Investeringar i vår gemensamma framtid

Under de galna årtiondena från mitten av 80-talet och framåt har vi blivit inbillade att om vi bara ger näringslivet fritt spelrum så kommer marknadskrafterna att själva skapa välstånd och ordna samhället på bästa sätt, bara vi avreglerar, sänker skatter och privatiserar. I denna tid av kris och smittspridning kan vi alla se vilka falska löften detta var. Kris avlöser kris, samhällsbygget eroderar och förfaller. Själva demokratin har inskränkts genom att fler och fler sektorer förts över till privatkapitalet och undandragits demokratisk styrning och kontroll.

Nu ska den utvecklingen vändas. Samhällsbygget ska återupprättas och återupptas. Stora offentliga investeringar ska göras på ett flertal områden. Sjukhus och andra vårdinrättningar, skolor, förskolor och äldreboenden ska byggas ut och rustas upp, vilket redan har berörts i avsnitt 6. Mycket stora investeringar ska göras i nybyggnad, modernisering och renovering av bostäder, som berörs i avsnitt 5. Investeringarna i bostadssektorn ska bl.a. inriktas på energieffektivisering av befintliga bostäder, vilket bidrar till att vi kan uppfylla klimatmålen. Väg- och järnvägsnätet ska upp i yttersta internationella toppklass, genom satsningar både på nybyggnad och på förbättrat och utökat underhåll.

Energi- och transportsektorerna ska genom investeringar bli fossilfria så snart det över huvud taget är möjligt. Klimatomställningen ska ske dels genom offentliga satsningar, som förutom att minska koldioxidutsläppen också skapar jobb och ekonomisk utveckling, dels genom hårdare miljökrav på storföretag, som i alla år tjänat stora pengar på kilmatskadliga utsläpp. Regeringens linje, att genom regressiva punktskatter på allt från plastpåsar till bensin lägga en alltför stor del bördan av omställningen till ett hållbart samhälle på vanliga människor, ska bytas ut.

En särskild lärdom som vi måste dra av coronakrisen är hur stort behovet av en god krisberedskap verkligen är. Beredskapen har många dimensioner. Vi behöver beredskapslager av läkemedel och medicinsk utrustning och fältsjukhus. Likaså behöver den inhemska produktionen kunna stå för en mycket större del av våra livsmedel. Vi vet nu att vi inte kan förlita oss på internationella distributionskedjor när krisen slår till.

Ett stort offentligt investeringsprogram ska alltså sjasättas, som bl.a. ska ta sikte på de nyss nämnda områdena. Allt kan inte göras på en gång, utan investeringsprogrammet behöver löpa över år och till och med årtionden. Hänsyn behöver hela tiden tas till vilka lediga resurser som finns i samhällsekonomin i form av rätt utbildad arbetskraft och

andra produktionsfaktorer. Prioriteringar behöver göras löpande utifrån var behoven är som störst. På kort och medellång sikt är det investeringar i bostäder, återställd krisberedskap och utfasning av fossila bränslen från energi- och transportsektorn som framför allt behöver ges företräde.

Det offentliga investeringsprogrammet är intimt förbundet med målet om arbete åt alla, full sysselsättning (se avsnitt 3 och 4). I bygg- och energisektorerna kommer många nya arbeten att skapas när investeringarna inom programmet genomförs. Detsamma kommer att gälla även andra sektorer, som it, sjukvård och industri. Alla krafter kommer att behövas i bygget av framtidens Sverige.

Ett viktigt led i förverkligandet av det offentliga investeringsprogrammet och i uppfyllandet av målet om arbete åt alla är att utbildningsväsendet på alla nivåer fungerar väl. Detta har redan nämnts i avsnitt 6 när det gäller grundskolan, men det är lika sant när det gäller gymnasieskolan, vuxenutbildningen, högskolan och annan utbildning. Utbildningssektorn i vid bemärkelse är därför ytterligare ett område som behöver tillföras mer resurser och där investeringar behöver göras för att vi ska kunna få den kunskap och kompetens som krävs i samhällsbygget.

10 Skattepolitik för jämlikhet och mer makt åt folket

Den finanspolitik som ska föras enligt avsnitt 3 bryter helt med den nyliberala normen att offentliga finanser inte ska gå med underskott. Det är inte budgetbalans som är målet med den ekonomiska politiken utan samhällsekonomisk balans, fullt resursutnyttjande och full sysselsättning. Genom att tillåta så stora budgetunderskott att det målet nås, finansieras de satsningar och investeringar som ska ske enligt avsnitt 4–9.

Detta betyder att skatterna inte behöver höjas för att vi ska nå målen för den ekonomiska politiken. Skattehöjningar i den storleksordning som skulle krävas är inte heller önskvärda, då de skulle behöva riktas mot breda folklager och inte bara mot samhällets toppskikt. Vi ska absolut skärpa beskattningen av toppskikten i samhället, men vi ska inte inbilla oss att skattehöjningar som riktas mot de mest förmögna skulle inbringa de mycket stora summor som krävs för att finansiera den nya bostads-, välfärds- eller pensionspolitiken. Vidare skulle den finanspolitiska stimulansen utebli om vi med ena handen ökade efterfrågan i ekonomin genom en offensiv politik för offentliga investeringar, höjda pensioner och utbyggd välfärd, och med andra handen drog in lika stora medel – hundratals miljarder kronor årligen – i ytterligare skatter. Då skulle efterfrågan i samhälls ekonomin sammantaget inte öka, vilket skulle leda till att målet om full sysselsättning inte kan nås.

Stor restriktivitet ska gälla i fråga om höjning av punktskatter och andra skatteförändringar som inte tar hänsyn till skattebetalarens inkomst och därför har en negativ fördelningsprofil. Mervärdesskatten ska inte höjas, särskilt inte på mat och andra dagligvaror. Skatten på bensin bör i nuläget inte höjas ytterligare. Klimatpolitiken ska omorienteras så att uppfyllelse av klimatmålen sker genom offentliga investeringar och hårdare miljökrav på verksamhetsutövare (se avsnitt 9) snarare än genom punktskatter som slår stenhårt mot vanliga människors köpkraft och vardagsekonomi. Ränteavdragen för bolån ska som huvudregel inte tas bort. Väldigt många vanliga familjer har fattat beslut om bostadsköp utifrån förutsättningen att ränteavdragen finns. Den förutsättningen ska inte rubbas i efterhand. I de allra högsta inkomstskikten ska dock

ränteavdragen fasas ut. Den del av en årlig räntekostnad (underskott av kapital) som överstiger tio prisbasbelopp (för närvarande ca 470 000 kronor) ska inte få dras av.

Skattepolitiken ska alltså inte användas som medel att finansiera den förda politiken. Däremot har den andra viktiga funktioner att fylla.

Genom riktade åtgärder på skatteområdet ska vi radikalt öka jämlikheten i samhället. Den groteska utvecklingen mot ökad inkomstspridning har tillåtits gå alldeles för långt och ska nu brytas. Det finns ingen samhällsnytta i att en verkställande direktör tjänar lika mycket som 61 industriarbetare, vilket är fallet numera. Ingen kan på allvar hävda att direktören gör ett drygt sex gånger bättre jobb nu än 1980, då en vd "bara" tjänade lika mycket som nio industriarbetare. Inte heller finns det någon samhällsnytta i det rådande förhållandet att toppkapitalister som Antonia Ax:son Johnson och Finn Rausing betalar en mindre andel av sin inkomst i skatt än en vanlig löntagare. Att det har blivit så här har självklart sin grund i att kapitalet har flyttat fram sina positioner i klasskampen och använder sin ökade makt för att tillskansas sig en större del av det mervärde som produceras.

Genom riktade skattehöjningar mot de stora privata kapitalintressena ska vi också gradvis ta ifrån dem deras förmåga att köpa sig politiska fördelar. Skattehöjningar på privatkapitalet fyller därmed en grundläggande demokratisk funktion. Ojämlikheten och privatkapitalets ökade makt har urholkat folkstyret. Politiker från alla läger, borgare såväl som socialdemokrater, har siktet inställt på välavlönade lobbyistkarriärer efter det att de har avslutat sina politiska gärningar. Se bara hur Filippa Reinfeldt i sitt nya välavlönade uppdrag hos det Wallenbergägda fastighetsbolaget Vectura medverkar till att Region Stockholm, där hon tidigare var förtroendevald, säljer Bromma sjukhus till just Vectura. Se bara hur Göran Högglund som, när han var minister, såg till att avreglera och därigenom förstöra den svenska apotekssektorn, nu som pr-konsult driver lobbying åt vårdkapitalisten One Med, som tillhör Kampradsfären, mitt under brinnande coronakris. Se bara var vi har vår före detta statsminister Göran Persson: nu styrelseordförande i den skandaldrabbade storbanken Swedbank.

Vi ser tydligt hur väl kapitalet har lyckats i sin strävan att köpa våra makthavare. Förändringar som en stor majoritet av folket vill se, som förbud mot vinster i välfärden, saknar helt stöd i riksdagen. Förändringar som en stor majoritet av folket däremot inte vill se, som marknadshyror och uppluckrad arbetsrätt, har däremot ett brett stöd i riksdagen.

Ett flertal kraftfulla åtgärder ska nu vidtas för att bryta utvecklingen mot större ojämlikhet och för att dika ut det träsk av korrupcion som hotar den svenska demokratin.

Progressiviteten i inkomstbeskattningen ska stegras i de högsta inkomstskikten. En bra riktpunkt är att årsinkomster över 50 prisbasbelopp (för närvarande ca 2,4 miljoner kronor per år eller ca 200 000 kronor per månad) ska vara förenade med 75 procents inkomstskatt, och årsinkomster över 100 prisbasbelopp (för närvarande drygt 4,7 miljoner per år eller knappt 400 000 kronor per månad) ska vara förenade med 100 procents inkomstskatt. En högre inkomst än så är helt enkelt inte en rimlig ersättning för något arbete utan avspeglar endast möjligheten att utifrån en maktposition i klasshierarkin tillgodogöra sig mervärde. Dessa förändringar är också jämställdhetspolitiskt motiverade. I de allra högsta inkomstskikten är männen kraftigt överrepresenterade. Skärpt progressivitet i inkomstbeskattningen bidrar därigenom även till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Skatten på inkomst av kapital ska utformas på motsvarande sätt som skatten på inkomst av arbete. Det betyder att skatten ska vara kraftigt progressiv i de högsta

inkomstskikten. Däremot ska skatten inte höjas för kapitalinkomster som kan uppkomma bland bredare folklager, t.ex. till följd av en bostadsförsäljning. Syftet är som sagt inte att få in så mycket som möjligt i skatt utan att jämlikheten i samhället ska öka och att storkapitalets förmåga att köpa våra makthavare ska minska. Kapitalinkomsterna är även de mycket ojämnt fördelade mellan könen. Kvinnor har i genomsnitt hälften så stora kapitalinkomster som män. Även i kapitalbeskattningen kommer därför en ökad progressivitet att bidra till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

En förmögenhetsskatt ska införas. Även denna ska vara progressiv och tas ut på sådana förmögenheter som förekommer i de allra översta skikten i förmögenhetsfördelningen. Var exakt de olika brytpunkterna ska ligga är något som behöver utredas närmare. En riktpunkt är dock att den högsta nivån ska bestämmas så att den delen av en förmögenhet som överstiger 1 000 prisbasbelopp (för närvarande ca 47 miljoner kronor) ska beskattas med 5 procent årligen.

Arvs- och gåvoskatt ska införas. Den ska, liksom förmögenhetsskatten, riktas mot gåvor och arv som förekommer i de högsta inkomstskikten i samhället. Det får utredas närmare var exakt brytpunkterna för skatteuttag ska ligga och hur hög skattesatsen ska vara.

Skatterna har också en funktion att fylla i bekämpandet av destruktiv spekulation på finansmarknaderna. En skatt på finansiella transaktioner ska därför införas (en s.k. Tobin-skatt) för att motverka kortsiktig spekulation som inte är till nytta för samhället.

Amineh Kakabaveh (-)